

UNIVERZITET U BEOGRADU
SAOBRAĆAJNI FAKULTET

Milica KALIĆ • Danica BABIĆ • Slavica DOŽIĆ

**OSNOVI
VAZDUŠNOG
SAOBRAĆAJA**

BEOGRAD
2023.

Milica Kalić, Danica Babić, Slavica Dožić
OSNOVI VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA
II izdanje

Recenzenti:	dr Milorad Vidović dr Feđa Netjasov
Za izdavača:	dr Nebojša Bojović, dekan
Glavni i odgovorni urednik:	dr Marijana Petrović
Tehnički urednik:	Gordana Marjanović
Korice:	Predrag S. Zdravković
Izdavač:	Univerzitet u Beogradu – Saobraćajni fakultet, Vojvode Stepe 305; telefon: 011 3976 017; faks: 011 3096 704; http://www.sf.bg.ac.rs
Priprema:	Izdavačka delatnost Saobraćajnog fakulteta; telefon: 011 3091 344; idsf@sf.bg.ac.rs ; (skriptarnica) sfknjige@sf.bg.ac.rs
Štampa:	Pekograf DOO, Vojni put 258/d, 11080 Zemun; telefon: 011 31 49 166; www.pekograf.com
Tiraž:	300 primeraka
ISBN 978-86-7395-421-9	

Na osnovu odluke Uređivačkog odbora Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu broj 1382/2 od 10. oktobra 2023. godine, odobrava se za upotrebu u nastavi na osnovnim studijama kao osnovni udžbenik za predmet „Osnovi vazdušnog saobraćaja”.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

656.7(075.8)

КАЛИЋ, Милица, 1966-

Osnovi vazdušnog saobraćaja / Milica Kalić, Danica Babić, Slavica Dožić. - 2. izd. - Beograd : Univerzitet, Saobraćajni fakultet, 2023 (Zemun : Pekograf). - 184 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 300. - Beleška o autorima: str. 183-184. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 177-181.

ISBN 978-86-7395-421-9

1. Бабић, Даница, 1980- [аутор] 2. Дожић, Славица, 1976- [аутор]
а) Ваздушни саобраћај

COBISS.SR-ID 127010313

P

PREDGOVOR

Ova knjiga je namenjena studentima III godine Odseka za logistiku i Odseka za drumski i gradski saobraćaj i to kao osnovni udžbenik za predmet Osnovi vazdušnog saobraćaja. Ona u potpunosti prati nastavni proces definisan programom, a nastala je kao rezultat dugogodišnjeg držanja nastave na pomenutom predmetu.

Uprkos prvobitnoj nameni knjiga može da posluži i svima koji su zainteresovani za vazdušni saobraćaj i istorijat vazduhoplovstva. Ona govori o razvoju vazdušnog saobraćaja, o njegovoj ekspanziji, i pruža mnoštvo informacija iz oblasti aerodroma, kontrole letenja, avio-kompanija, prevoza putnika i robe.

Zahvaljujemo svojim kolegama Feđi Netjasovu i Miloradu Vidoviću na svesrdnoj podršci i detaljnoj recenziji ove knjige.

I na kraju zahvaljujemo potomcima porodica Sondermajer i Lučić, gospođi Mili Ivanišević, unuci našeg velikana Tadije Sondermajera i gospođi Mileni Lučić, ćerki Dušana Lučića, rodonačelnika stručne literature iz oblasti vazduhoplovstva, na dragocenoj pomoći u pisanju poglavlja koje se odnosi na istorijat srpskog vazduhoplovstva. One su kroz razgovor autorima pružile saznanja o zanimljivim detaljima iz njihovih života, ponudile fotografije iz ličnih arhiva i obezbedile dodatnu literaturu.

Autori

SADRŽAJ

PREDGOVOR	3
SPISAK SLIKA	7
SPISAK TABELA	11
1 UVOD	13
1.1 Definicija vazduhoplova.....	13
1.2 Važniji događaji u istoriji vazduhoplovstva	13
1.3 Vazduhoplovstvo u Srbiji.....	20
1.4 Deregulacija vazdušnog saobraćaja.....	26
1.5 Vazdušni saobraćaj nakon deregulacije.....	27
1.6 Sistem vazdušnog saobraćaja	29
2 AVION	33
2.1 Krilo.....	34
2.2 Trup	37
2.3 Repne površine	42
2.4 Stajni trap	42
2.5 Pogonske grupe	43
2.6 Masa aviona.....	44
2.7 Dijagram masa plaćenog tereta – dolet.....	48
2.8 Težište aviona	50
2.9 Klasifikacija vazduhoplova	55
3 VAZDUHOPLOVNA PRISTANIŠTA (AERODROMI)	63
3.1 Veličina aerodroma – rangiranje na osnovu broja putnika i broja operacija	63
3.2 Lokacija aerodroma, opslužno područje i načini dolaska na aerodrom	69
3.3 Aerodromski kompleks	73
3.4 Aerodromi u Srbiji i okruženju.....	78

4	KONTROLA LETENJA	81
4.1	Kapacitet službe kontrole letenja.....	81
4.2	Vertikalna pozicija vazduhoplova	82
4.3	Podela vazdušnog prostora	84
4.4	Uslovi i pravila letenja	87
4.5	Sistemi kontrole letenja	91
4.6	Zadaci službe kontrole letenja	92
4.7	Podela službe kontrole letenja	93
4.8	Rute po kojima vazduhoplovi lete	93
5	AVIO-KOMPANIJE.....	95
5.1	Tradicionalne avio-kompanije.....	96
5.2	Regionalne avio-kompanije.....	97
5.3	Niskotarifne avio-kompanije	103
5.4	Čarter avio-kompanije	111
5.5	Kargo avio-kompanije	117
6	ORGANIZACIJA TRANSPORTA U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU	123
6.1	Putnička potražnja u vazdušnom saobraćaju	123
6.2	Segmentacija tržišta.....	124
6.3	Red letenja avio-kompanije	130
6.4	Cena avio-karte i tarife	136
6.5	Programi lojalnosti u vazdušnom saobraćaju	141
6.6	Alijanse avio-kompanija.....	144
7	ROBNI TRANSPORT U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU	149
7.1	Istorijski razvoj.....	150
7.2	Tržište robnog transporta u vazdušnom saobraćaju	153
7.3	Karakteristike kargo vazdušnog saobraćaja	155
7.4	Prednosti prevoza robe vazdušnim saobraćajem	156
7.5	Transportno manipulativne jedinice u vazdušnom saobraćaju	156
7.6	Pretovarno-transportna sredstva	158
7.7	Dokumenta u vazdušnom robnom transportu.....	160
7.8	Neuobičajene pošiljke	161
LITERATURA.....		177
BELEŠKA O AUTORIMA		183